

Ansökan för slututvärdering av det lokala alkohol- och drogförebyggande arbetet i Stockholm.

Bakgrund

EU-anslutningen gjorde det nödvändigt att utveckla det lokala alkohol- och drogförebyggande arbetet (LADA) i Sverige. Kunskapen om sådant arbete kommer främst från studier i mindre och medelstora områden i USA, med osäker generaliserbarhet till svenska förhållanden och till storstad. Kunskapen är rudimentär om vilka faktorer som främjar och försvårar LADA och om effekter. Det överordnade syftet var att studera utvecklingen av LADA i de 18 stadsdelarna i Stockholm, liksom effekter. Detta har främst inneburit studier av verkliga förhållanden som ej kontrollerats av forskare, dvs. "effectiveness". Forskningen har fått modifierats av ändring av alkoholpolitik av andra förutsättningar. Utvärderingen har förankrats hos politiker och tjänstemän.

Hittillsvarande insatser

Både kvantitativa och kvalitativa metoder har använts. Inspirerade av design av (de få) studier (i USA) som visat positiva resultat av LADA valde vi initialt att studera insatser i tre stadsdelar, vars samordnare fick arbeta mest (75 %) med LADA och utsåg tre "jämförelsestadsdelar". Möjligheten att påverka tillgängligheten till den då populära ungdomsdrycken folköl studerades genom inköpsförsök samt intermitterant information till folkölsförsäljare. Vi fann förbättringar i alla tre insatsområdena jämfört med parområdena, statistiskt signifikanta i två.

Förutsättningarna ändrades markant med inrättande av en nationell alkoholkommitté som gav medel till alla kommuner och stadsdelar (inkl. våra jämförelseområden) för anställning av lokala samordnare. Genom processinriktade intervjuer av de ofta kortvarigt anställda samordnarna 1999, 2001, 2003 och 2004/2005 har studerats hindrande och faciliterande faktorer för preventionsarbete, och arbetsförhållanden, liksom i Stockholms preventionscentrum Precens. Kompetensen hos samordnarna har ökat över tid och de känner sig mer förankrade, nätverken har stärkts, men förhållandena har varierat mellan stadsdelarna. I de senaste intervjuerna 2004/2005 återkommer ändå många av de för preventionsarbetet hindrande faktorerna som fanns fem år tidigare. Man upplever brist på förankring, otydlighet, tidsbrist, ensamhet, dålig samsyn och bristande ekonomiska resurser. Som gynnande faktorer angavs en över åren ökad rutin, intresse från stadsdelen, tydlig plats i organisationen, positivt nätverk och stöd från Precens. I tidigare studier har innehåll i LADA föga beskrivits, och man har endast på ett allmänt plan kunnat relatera ändringen av alkoholvanor och därtill relaterade problem till innehållet i detta arbete. Våren 2007 genomförs en ny enkätundersökning.

Med syfte att beskriva innehållet i LADA i de olika stadsdelarna och för kunna relatera kvalitet och kvantitet av detta till ändring av alkohol- och drogvänor hos ungdomar utvecklades ett webbaserat monitoringsystem med aktivitetsrapportering i gott samarbete med samordnarna och Precens. Denna kom också att användas av länsstyrelsen i dess kartläggning av det förebyggande arbetet i länets kommuner. Trots gott samarbetsklimat kom denna rapportering (ett pionjärprojekt, inget liknande har rapporterats vetenskapligt) att ske i alltför varierande utsträckning i de 18 stadsdelarna för att kunna bli användbar för olika syften. Återkommande enkätundersökningar har visat en generell minskning av andelen alkoholkonsumenter och av storkonsumtion bland unga i stadsdelarna. I syfte att studera om utvecklingen av alkohol- och drogvänor och problem skiljde sig åt i de tre interventions- och kontrollområdena startade 2001 en longitudinell enkätundersökning riktad till eleverna i årskurs 7 i alla skolor i de sex stadsdelarna, och deras föräldrar, vilken upprepats 2002, 2003 och 2006. Ett antal risk- och skyddsfaktorer för storkonsumtion har identifierats, av värde för det förebyggande arbete.

Syftet med fortsatt utvärdering

Den hittillsvarande utvärderingen har främst använt kvalitativa metoder. Avsikten är nu att:

1. Analysera om samband finns mellan minskning av alkoholrelaterade problem i stadsdelarna och kvaliteten i det förebyggande arbete.
2. Studera hur väl det förebyggande arbete är integrerat och hur väl uppskattade insatserna är i stadsdelarna.

Ad 1. Återkommande enkätundersökningar 2000, 2002, 2004 och 2006 har som nämnts visat en minskning av andelen som använt alkohol och narkotika, och av storkonsumtion av alkohol bland unga i stadsdelarna. Minskningen är dock olika stor i olika stadsdelar. Arbete pågår för att söka estimeras i vilken utsträckning detta kan tillskrivas förebyggande insatser. För detta syfte är vi i färd med att konstruera preventionsindex, bestående av ett aktivitetsindex och ett strukturindex. Kunskap om det förebyggande arbetet i olika stadsdelar finns dels i de data som sammanställts f.a. av Precens och i de nationella enkätundersökningarna till landets alla samordnare 2003, 2005 och 2007.

Vi avser även att på basis av dessa enkäter jämföra uppgifter om det förebyggande arbete i Stockholm med övriga landet. Vi avser sedan att göra sambandsanalyser för enskilda stadsdelar av nivån och trend på preventionsindex, och trend då det gäller alkohol- och drogvänor och relaterade problem, samt tillgänglighet. Vi har även genom återkommande intervjuer inom ESAPP-projektet en god bild av samordnarnas arbete.

Vi avser dessutom att komplettera informationen genom intervjuer/enkäter till chefer för samordnarna inom stadsdelsförvaltningarna. Liknande intervjuer genomfördes omkring 2002 i ESAPP. Genom att jämföra uppgifterna kan vi få kunskap om synen på samordnarna har ändrats, och på vilket sätt. Detta är av betydande värde för preventionsarbetarnas interaktion med cheferna och för möjligheten att få ökat stöd. Dessutom kompletterar denna information uppgifterna från samordnarna själva, t.ex i ESAPP-intervjuerna och i de nationella enkätundersökningarna.

Kostnader	
Forskarassistent 6 månader	22 tkr/månad
LKP 55%	12 tkr/månad
Lokalhyra	6 tkr/månad
Overhead 35%	14 tkr/månad
Personalkostnader:	6*54 tkr=324 tkr
Material & reskostnader	6 tkr
Totalt	330 tkr